

IV. BÉLA ÁLTALÁNOS ISKOLA ÉS ÓVODA
7012 ALSÓSZENTIVÁN, BÉKE ÚT 112.

Tel.:(25) / 504-710; fax: (25) / 504-711;. OM: 030 149

e-mail: iskola@bela-aszentivan.sulinet.hu

Intézményünk COMENIUS 2000 alapú minőségirányítási rendszert működtet.

Az év végi vizsga szóbeli témakörei

FÖLDRAJZ

*A tanulni vágyók soha el nem múló tudásszomjának csillapítására az Úr
és az Internet segédelmével összeállította: Kiss Attila*

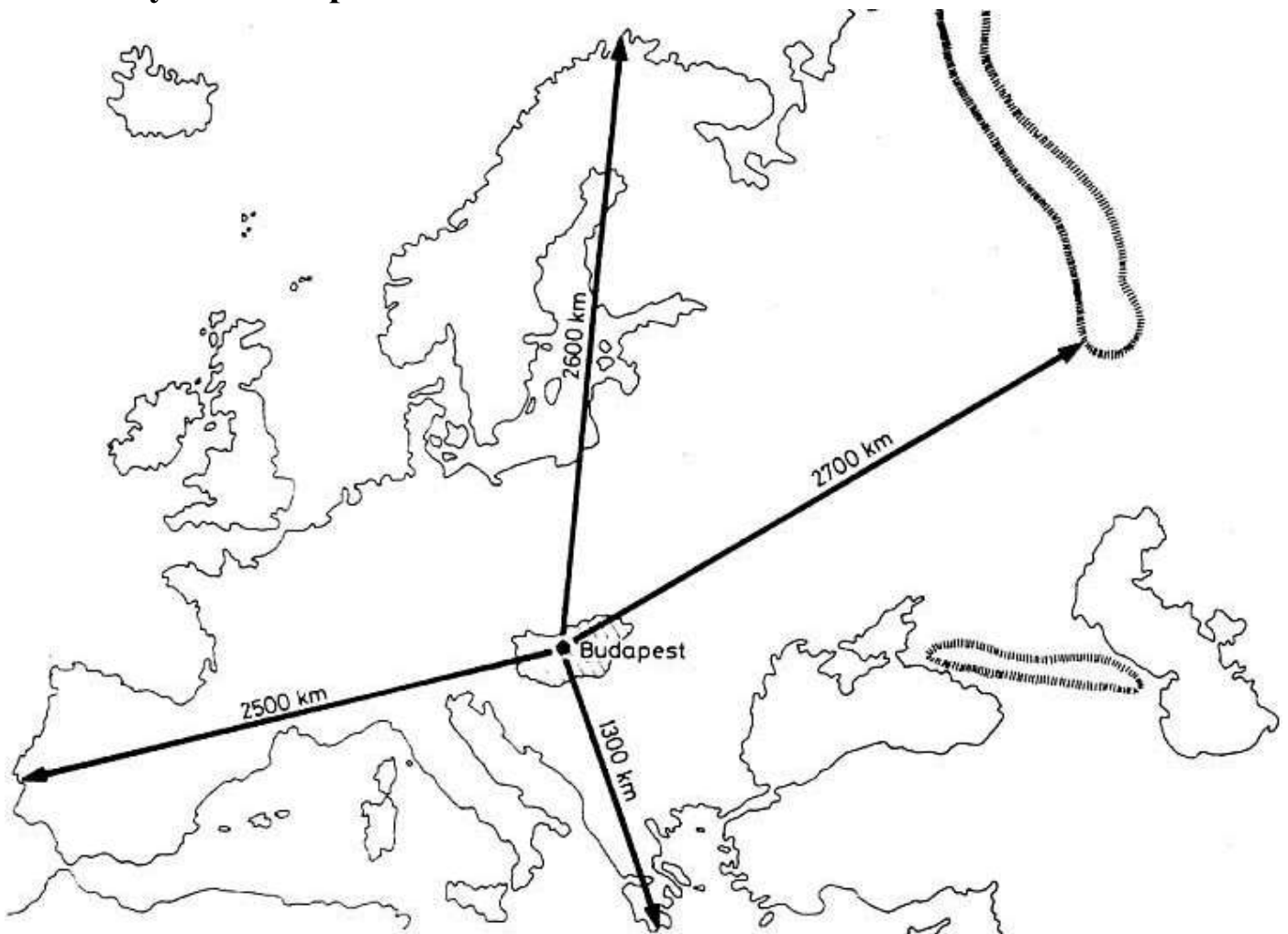
Alsószentiván, 2008.

1. MAGYARORSZÁG FÖLDRAJZI HELYZETE

1. Helyünk a földgömbön

- a) az Egyenlítőtől északra $\Rightarrow$ az északi félgömb országa
- b) a kezdő 0. hosszúsági körtől keletre $\Rightarrow$ a keleti félgömbön található
- c) a Ráktérítő és az Északi-sarkkör között $\Rightarrow$ az északi mérsékelt övben fekszik
- d) földrészünk: **Európa**

2. Helyünk Európában

- a) Európa központi országa $\Rightarrow$ **Közép-Európa** országai közé tartozik.
- b) Közép-Európán belül gazdasági-társadalmi fejlettsége miatt **Kelet-Közép-Európába** sorolják hazánkat.
- c) A Kárpátok gyűrűjében terül el $\Rightarrow$ a **Kárpát-medence** országa
- d) a Duna középső szakasza mentén fekszik $\Rightarrow$ a **Közép-Duna-medencében** található

3. Szomszédos országok

Irány	Ország	Főváros
É ↑	Szlovákia	Pozsony (Bratislava)
ÉK ↗	Ukrajna	Kijev (Kiev)
K →	Románia	Bukarest (Bucuresti)
D ↓	Szerbia	Belgrád (Beograd)
D-DNY ↓ ↘	Horvátország	Zágráb (Zagreb)
DNY ↘	Szlovénia	Ljubljana
NY ⇐	Ausztria	Bécs (Wien)

4. Magyarország általános adatai

Területe: 93 000 km²

Fővárosa: Budapest

Államformája: köztársaság

Köztársasági elnök:

Éghajlata: nedves kontinentális

Évi csapadék: 500 – 800 mm

Lakossága: 10 millió fő

A főváros lakossága: 1.8 millió fő

Államnév: Magyar Köztársaság

Miniszterelnök:

Évi középhőmérséklet: 10-11 °C

Uralkodó szélirány: ÉNY – NY

2. MAGYARORSZÁG FÖLDTÖRTÉNETE

1. Óidő: (580–240 millió éve)

- A Föld kora 4600 millió év. **Hazánk legrégebb kőzete alig 1000 millió éves**, az is mélyen a felszín alatt van $\Rightarrow$ hazánk területe az eddigi ismereteink szerint nem tartozott az ősidőben keletkezett területek közé.
- A **legrégebb kőzetünk** a Mecsekben található gránit, a **Mórággyi-rög** mélyén.
- Ekkor alakultak ki **kristályos hegységeink**: pl. Velencei-hg., Alpokalja

A Mórággyi-rög

2. Középidő: (240–67 millió év)

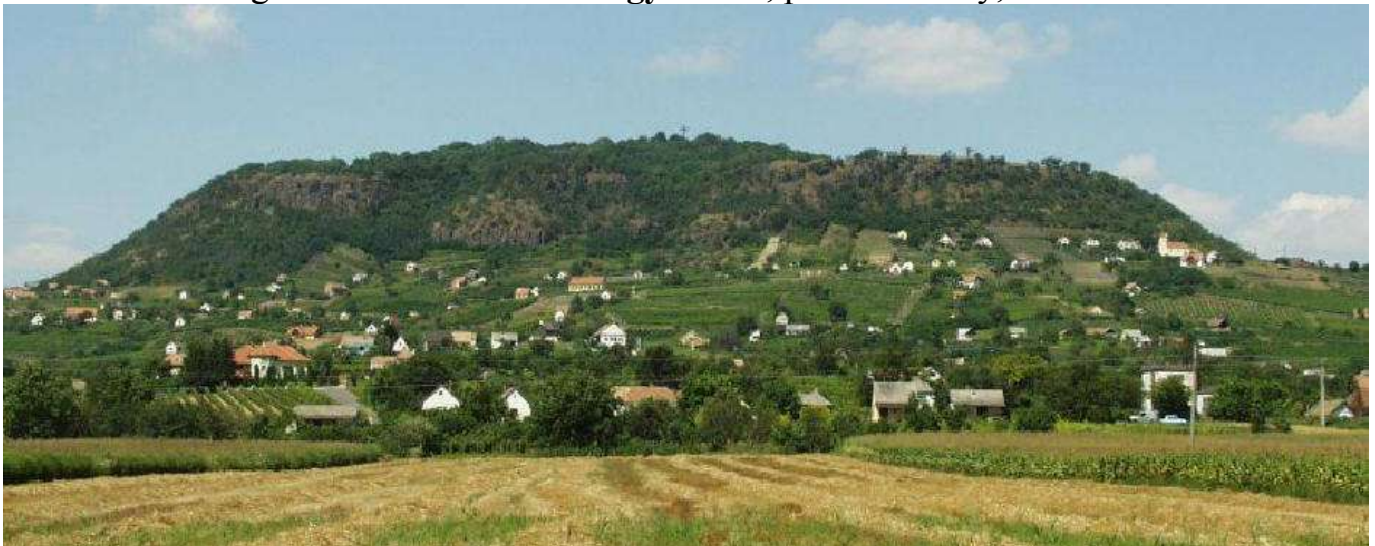
- Az ország nagy részét **tenger borította (Thetys-tenger)**, amely-ben üledékek rakódtak le
- Ekkor alakultak ki **mészhegységeink**: pl. Bakony, Vértes, Bükk, Aggteleki-karszt

$\Rightarrow$ *A Pilis mészhegységét mi is láttuk*

3. Újidő:

a) harmadidőszak: (67–2,5 millió év)

- jellemző volt a gyakori **vulkáni tevékenység**
- megszülettek **vulkáni eredetű hegységeink**: pl. Börzsöny, Cserhát, Mátra
- az időszak végén kialakultak a **tanúhegyeink** is, pl. Badacsony, Somló

Egy jellegzetes tanúhegy: a Somló

b) **negyedidőszak**: 2 további korszakra osztjuk

① **jégkorszak**: (2,5 millió év – 10 ezer éve)

- Az erős éghajlati **lehűlésről kapta a nevét**
- **Dombságaink agyag és lösztakarója** ebben az időszakban rakódott le ⇒ az **alsószentiváni löszvölgyek** anyaga is a jégkorszakban alakult ki

Az alsószentiváni lösztakaró több helyen szabad szemmel is tanulmányozható

② **jelenkor**: (10 ezer év óta – máig is tart)

- Kialakult a mai **folyóhálózat** és az **alföldek** mai képe
- Megjelent egy új természetformáló erő: az **ember**

Az ember is átformálja környezetét

3. MAGYARORSZÁG TÁJAI

I. ALFÖLD

1. Mezőföld
2. Duna-Tisza köze
 - a) Bodrogek
 - b) Mátraalja
 - c) Bükkalja
 - d) Jászság
 - e) Kiskunság
3. Tiszántúl
 - a) Nyírség
 - b) Hortobágy
 - c) Hajdúság
 - d) Nagykunság
 - e) Körös-vidék
 - f) Maros-Körös köze
4. Dráva-mellék

II. KISALFÖLD

1. Szigetköz
2. Fertő-tó
3. Hanság
4. Rábaköz
5. Marcal-medence
6. Ság és Somló

III. ALPOKALJA

1. Soproni-hegység
2. Kőszegi-hegység
3. Kemeneshát, Vasi-hegyhát

IV. DUNÁNTÚLI-DOMBSÁG

1. Zalai-dombság
2. Somogyi-dombság
 - a) Belső-Somogy
 - b) Külső-Somogy
3. Tolnai-dombság
 - a) Zselic
 - b) Völgyesség
 - c) Tolnai-hegyhát
4. Baranyai-dombság
5. Mecsek
6. Villányi-hegység

V. DUNÁNTÚLI-KÖZÉPHEGYSÉG

1. Keszthelyi-hegység
2. Bakony
3. Balaton-felvidék
4. Vértes
5. Velencei-hegység
6. Dunazug-hegység
 - a) Gerecse
 - b) Pilis
 - c) Budai-hegység
7. Visegrádi-hegység

VI. ÉSZAKI-KÖZÉPHEGYSÉG

1. Börzsöny
2. Cserhát
3. Mátra
4. Bükk
5. Aggteleki-karszt
6. Zempléni-hegység

FOLYÓK:

1. Duna
 - ⇒ Rába
 - ⇒ Sió
 - ⇒ Ipoly
2. Tisza
 - ⇒ Szamos
 - ⇒ Bodrog
 - ⇒ Sajó / Hernád
 - ⇒ Zagyva / Tarna
 - ⇒ Körös
 - ⇒ Maros
3. Dráva

TAVAK:

1. Balaton
2. Tisza-tó
3. Velencei-tó
4. Fertő-tó

4. MAGYARORSZÁG ÉGHAJLATA

1. A hazánkat érő éghajlati hatások:

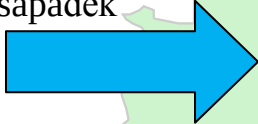
Magyarország éghajlata nagyon változatos:

Oka: hazánk területét 3 különböző éghajlati hatás is éri

- ⇒ nyugatról: **óceáni** hatás
- ⇒ északkeletről: **kontinentális** (szárazföldi hatás)
- ⇒ délről: **mediterrán** (délvidéki) hatás

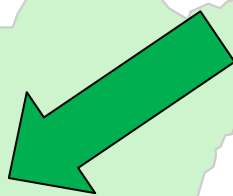
óceáni hatás

hűvös nyár
enyhe tél
sok csapadék

szárazföldi (kontinentális) hatás

meleg nyár
hideg tél
nyár eleji csapadékmaximum

mediterrán hatás

forró nyár
hideg tél
ősz-téli csapadék

2. Magyarország éghajlati jellemzői:

- éghajlatunk **nedves kontinentális** éghajlat
 - jellemző az élesen elkülönülő **négy évszak megléte**
 - a **nyár meleg** (30-40 °C is lehet)
 - a **tél hideg** (0 °C alatt)
 - **nagy az évi hőingás** (a legmelegebb és a leghidegebb hónap közötti eltérés)
 - az **évi középhőmérséklet 10-11 °C** (alacsonyabb a Föld 14 °C-os átlagánál)
 - a **csapadék mennyisége közepes (500-800 mm)**
 - a csapadék nagy része **nyár elején hull** (Medárd-napi esőzések)
 - uralkodó szélirány: **nyugati, északnyugati szél**
 - az utóbbi években hazánk területén is megfigyelhetők voltak az **éghajlat-változásra utaló szélsőséges tendenciák**:
 - ⇒ a **csapadék mennyisége csökken** (pl. Kiskunság felsivatagosodása)
 - ⇒ a **hőmérséklet növekszik** (gyakoribbak az enyhébb telek)
 - ⇒ **erősödnek a szelek** (augusztus 20-i vihar, alföldi „tornádók”)
- Kérdés:** a változás oka **természetes éghajlatváltozás vagy az emberi tevékenység?**

5. MAGYARORSZÁG VIZEI

1. Felszín alatti vizek

A talaj közetrétegei víztartóság szempontjából két csoportba sorolhatók:

- a) **Víztartó kőzetek:** lyukacsosak, levegősek $\Rightarrow$ **magukban tartják a vizet**, mint a szivacs (pl. mészkő, homokkő)
- b) **Vízzáró kőzetek:** tömör kőzetek $\Rightarrow$ **elzárják a víz útját**

A felszín alatti vizek a víztartó kőzetekben tárolódnak:

- **Talajvíz:**
 - $\Rightarrow$ a **felső vízzáró réteg felett** összegyűlő víz (pl. az **ásott kutak** vize)
 - $\Rightarrow$ magába gyűjti a talaj szennyeződéseit $\Rightarrow$ **ihatatlan**
- **Belvíz:** a sok csapadék vagy a hóolvadás miatt a **felszínre törő talajvíz**

	felszín	belvíz	felszín
talajvíz	talaj		talaj
	felső vízzáró réteg		felső vízzáró réteg
talajvíz		belvíz	

- **Rétegvíz:**
 - $\Rightarrow$ **két vízzáró réteg között** összegyűlő víz
 - $\Rightarrow$ a vízzáró rétegek megvédik a szennyeződésektől $\Rightarrow$ **iható**
 - $\Rightarrow$ a felszínre mélyfúrással hozzák: így jön létre az **artézi kút**
- **Karsztvíz:** a karszthegységek belsejében összegyűlő víz

artézi kút	karszthegység
felszín	
vízzáró réteg	
rétegvíz	karsztvíz
víztartó réteg	
vízzáró réteg	
Rétegvíz	karsztvíz

- **Hévíz / termálvíz:** **20 C°-nál melegebb** felszín alatti víz.
- **Gyógyvíz:** gyógyhatású hévíz.
- **Ásványvíz:** **legalább 1 gramm / liter ásványi anyagot** tartalmazó víz.

2. Felszíni vizek

a) Folyók

- Magyarország a **Duna vízgyűjtő területéhez** tartozik ⇒ az **összes folyónk a Dunán keresztül éri el a Fekete-tengert**
- A Duna hozta létre **hazánk legnagyobb szigeteit**, pl. Szigetköz, Szentendrei-sziget, Margitsziget, Csepel-sziget, Mohácsi-sziget
- Folyóink **vízjárása ingadozó** ⇒ évente többször áradnak:
 - ⇒ tavaszi hóolvadáskor: **jeges ár**
 - ⇒ nyár eleji esőzések idején: **zöldár**
 - ⇒ déli folyóink az őszi mediterrán esők alatt is: **őszi árhullám**

b) Tavak

Tavaink többféle módon alakulhattak ki:

Vetődéses árokban (pl. Balaton)	Szélvájta tó (pl. Fehér-tó)
Dolinató (Aggteleknél: Vörös-tó)	Morotva (folyók holtágaiból)
Gátak közt duzzasztással: pl. Tisza-tó	Bányagödrökben: bányató

6. MAGYARORSZÁG NÉPESSÉGE

1. A népesség száma: 10 millió fő.

2. A népesség összetétele alapján az itt élők 90 % -a magyar:

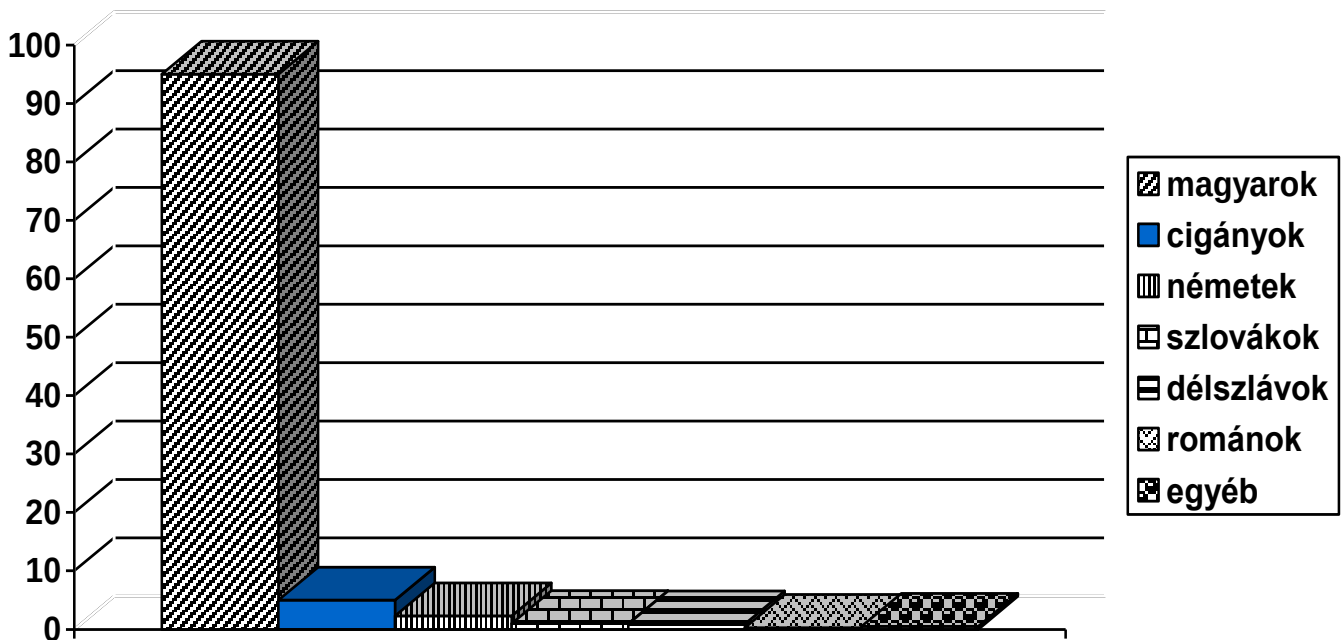
⇒ Magyarország **etnikailag homogén** (= egynemzetiségű) ország

⇒ **hivatalos nyelv: a magyar nyelv**

Nemzetiségek = nem magyar anyanyelvű magyar állampolgárok:

- **cigány kb. 500 ezer 5 %**
- **német 2,3 %:** nyugati határvidék, Bp., Dunántúli-khg., Mecsek környékén
- **szlovák 1 %:** Pest és Békés megyében
- **délszláv (szerb, horvát, szlovén) 0,9 %:** a déli határvidékeken
- **román 0,3 %:** a déli és keleti határvidékeken
- **egyéb (zsidó, kínai, néger): 0,5 %:** mindenhol az országban

A nemzetiségek **betelepítéssel** vagy **bevándorlással** kerültek Magyarországra, főleg a török kiűzése után. A XVIII. századtól a XX. század elejéig **hazánk soknemzetiségű ország volt, egynemzetiségűvé a trianoni béke után vált.** Manapság is van bevándorlás, pl. a kínaiak.

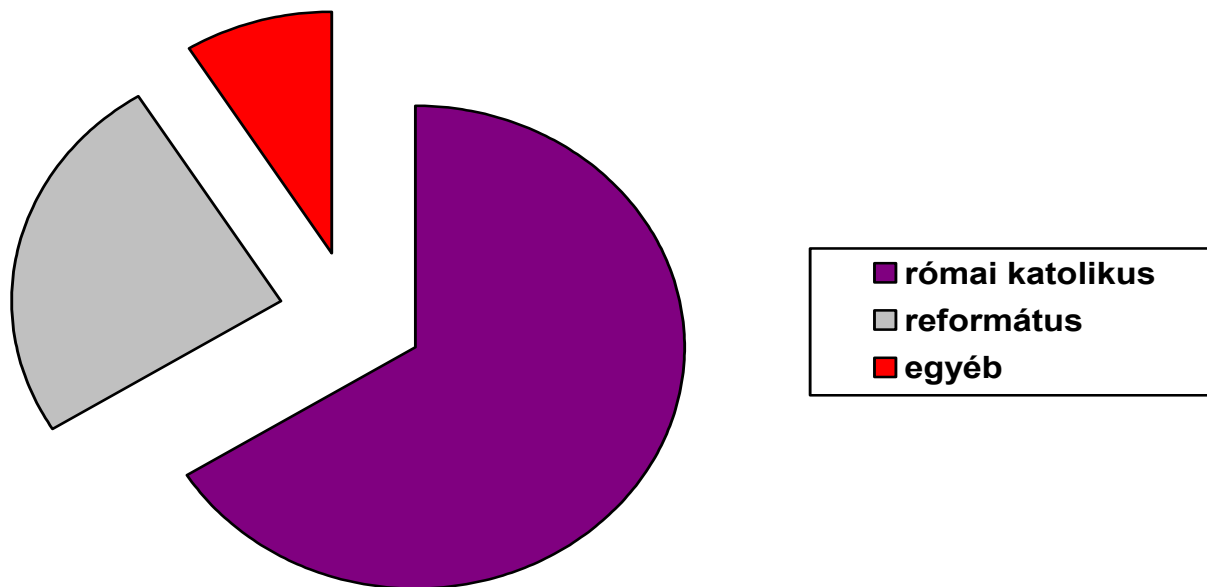
A nemzetiségek aránya elenyésző a magyarokhoz képest

3. Határainkon kívül mintegy 5 millió magyar él:

- **4 millió magyar elcsatoltként** él a szomszédos országokban a trianoni gyalázatnak köszönhetően, pl. Romániában ⇒ **Erdély**, Szlovákiában ⇒ **Felvidék**, Szerbia és Montenegróban, Horvátországban és Szlovéniában ⇒ **Délvidék**, Ukrajnában ⇒ **Kárpátalja** és Ausztriában ⇒ **Burgenland**.
- **Egymillió** hazánkfia pedig **kivándorolt** („kitántorgott”) vagy **disszidált** (külföldre szökött, pl. 1956-ban) – **USA, Dél-Amerika, Ausztrália**

4. A lakosság vallási megoszlása:

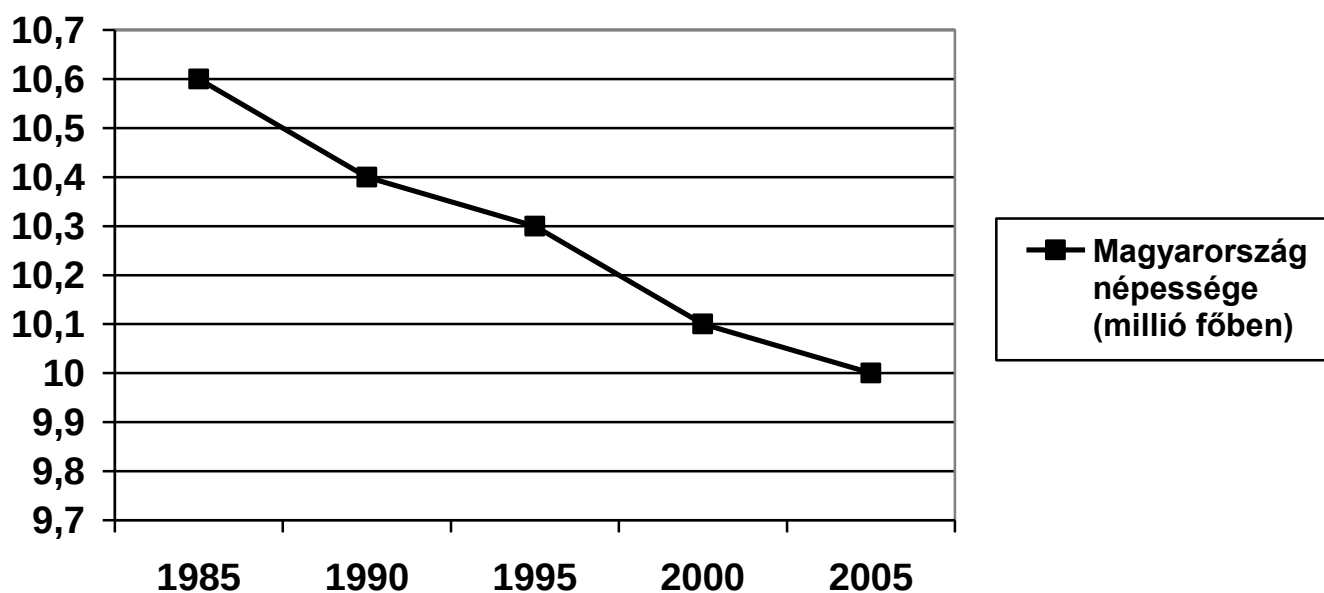
- ⇒ a vallásos lakosság **legnagyobb része római katolikus** (66 %)
- ⇒ a **reformátusok** a vallásos népesség negyedét adják (25 %)
- ⇒ kisebb számban még főleg az **evangélikus, izraelita** (zsidó) és **görögkeleti** (ortodox) vallás fordul elő, a többi vallás és szekta (buddhisták, hinduk, mohamedánok, harekrisnások stb.) híveinek száma csekély.

A vallásos lakosság közül a római katolikusok vannak a legtöbben

5. A népesség számának alakulása:

- Jelenleg a halálozások száma > az élveszületések száma ⇒ **hazánk népessége lassan csökken**
- Ugyanakkor **hazánk ma bevándorlási célterület** ⇒ jóval többen vándorolnak be, mint amennyien külföldre költöznek ki

Magyarország népessége évtizedek óta csökken

7. AZ ALFÖLD

1. Határai:

- észak: Északi-középhegység
- nyugat: Dunántúli-középhegység, Balaton, Dunántúli-dombság
- dél: országhatár
- kelet: országhatár

2. Tájai:

a) Mezőföld

b) Duna-Tisza köze

- Bodrogek
- Mátraalja
- Bükkalja
- Jászság
- Kiskunság

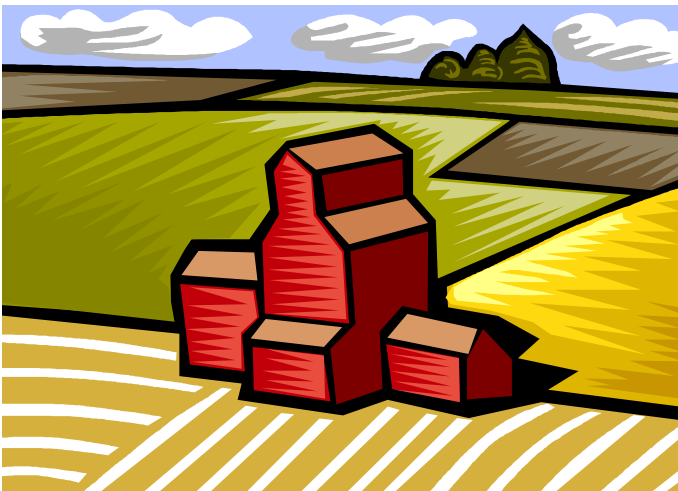
c) Tiszántúl

- Nyírség
- Hortobágy
- Hajdúság
- Nagyunság
- Körös-vidék
- Maros-Körös köze

d) Dráva-mellék

3. Felszíne: síkság

Alföld: olyan síkság, melynek tengerszint feletti magassága 0-200 m között van.

a) folyami árterületek

- ⇒ víz formálta felszín
- ⇒ helyenként asztallap simaságú
- tökéletes síkságok**
- pl. Nagyunság, Jászság, Hajdúság

b) homokpuszták

- ⇒ szél formálta felszín
- ⇒ buckák, kiemelkedések miatt
- tökéletlen síkságok**
- pl. Kiskunság, Nyírség

4. Az Alföld mezőgazdasága

Az Alföld „Magyarország éléskamrája”, **legfontosabb mezőgazdasági területe:**

Okai:

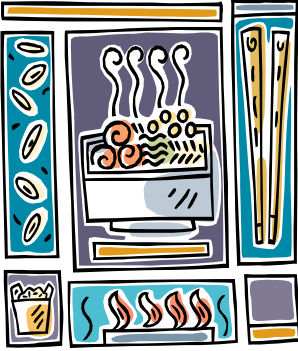
- ⇒ jó minőségű, nagy kiterjedésű **szántóföldek**
- ⇒ sok **napsütés**
- ⇒ sok folyó: **öntözési lehetőség**

Gond: gyakori az aszály (heteken át tartó száraz időszak)

a) **Növénytermesztés** ⇒ meghatározza az **éghajlat**

⇒ a **talaj** minősége

⇒ a **csapadékviszonyok**

Talajtípus és jellemzői	MEZŐSÉGI TALAJ:	HOMOKTALAJ:	SZIKES TALAJ:
	• legtermékenyebb talajunk: • morzsalékos (levegős) • víztartó • humuszban gazdag	• laza szerkezet: • nagyon könnyen megművelhető • nem víztartó	• a legszárazabb területek talaja • ásványi sókban gazdag
Termesztett növények	 búza kukorica napraforgó cukorrépa burgonya dohány	 zöldség gyümölcs szőlő	rizs
Példák	Mezőföld Hajdúság Nagykunság Maros-Körös köze	Kiskunság Nyírség	Hortobágy

b) Állattenyésztés

A Mezőföld legjobb, dús fűvű legelőin:

⇒ szarvasmarha

A szárazabb legelőkön:

⇒ juh

A kukoricatermelő körzetekben:

⇒ sertés

A folyók holtágain és a szélvájta tavakon:

⇒ kacsa, liba

A turizmus központjaiban (Bugac, Hortobágy):

⇒ ló

Szinte minden területen:

⇒ baromfi

5. Az Alföld ipara

a) **Élelmiszeripar:** a mezőgazdaság termékeit dolgozza fel:

- búza, kukorica ⇒ **malomipar**, pl. Székesfehérvár (Cerbona, Cornexi)
- cukorrépa ⇒ **cukoripar** (sajnos a cukorgyárakat sorra bezárták)
- napraforgó ⇒ **olajipar**, pl. Martfű
- fűszerpaprika, hagyma ⇒ **fűszeripar**, pl. Kalocsa, Makó
- dohány ⇒ **dohányfermentáló ipar**, pl. Debrecen, Eger
- zöldség, gyümölcs ⇒ **konzervipar**, pl. Nagykőrös
- szőlő, gyümölcs ⇒ **bor- és szeszipar**, pl. Kecskemét („fűtülős barack”)
- sertés, baromfi ⇒ **húsipar**, pl. Szeged (Pick), Békéscsaba, Debrecen
- szarvasmarha ⇒ **tejipar**, pl. Székesfehérvár

b) **Energiatermelés:**

- **Tiszalök, Kisköre:** duzzasztógátak
⇒ **vízenergia-termelés** (+ Tisza-tó)
- Dél-Alföld: **földgáz**
⇒ **hőenergia-termelés**

c) **Vegyipar:** a Dél-Alföld **kőolajára** települt
Legnagyobb központja a **százhalombattai**
kőolaj finomító üzem, a **Dunai Finomító** ⇒

8. A KISALFÖLD

1. Határai:

- északon: Duna (országhatár)
- keleten és délen: Dunántúli-középhegység
- nyugaton: Alpokalja

2. Tájai:

a) Szigetköz

- a Duna és a Mosoni-Duna által határolt szigetvilág

b) Mosoni-síkság

c) Fertő-tó

- nagyobb része Ausztriához tartozik
- fertő állapotú tó ⇒ nádkitermelés

tó	fertő	mocsár	láp

d) Hanság

- egykor mocsárvilág volt, mára nagy részét lecsapolták
- tőzegkitermelés

e) Rábaköz

- a Kisalföld legtermékenyebb tája

f) Marcal-medence

g) tanúhegyek: Ság és Somló

- kialakulásuk:

felszín alatti lávaömlés	felszínre került lávatömb: tanúhegy

- **tanúskodnak:**

⇒ az egykori vulkáni működésről
⇒ a felszín eredeti magasságáról

- **hasznuk:** szőlő- és bortermelés

3. Éghajlati adottságok:

- erős az **óceáni hatás**
 - ⇒ a nyár hűvösebb, a tél enyhébb, mint az ország többi táján
 - ⇒ sok csapadék
- az ország **legszelesebb** tája, uralkodó szélirány az északnyugati (ÉNY)

4. Mezőgazdaság

a) a jó minőségű mezőszégi talajokon:

- **búza** ⇒ malomipar
- **kukorica** ⇒ sertés, baromfi ⇒ húsipar
- **cukorrépa** ⇒ cukoripar
- **zöldségfélék** ⇒ konzervipar
- **takarmány** ⇒ szarvasmarha, sertés ⇒ húsipar

b) a dús fűvű legelőkön: szarvasmarha-tenyésztés

- tejipar
- húsipar
- bőripar

c) a tanúhegyeken:

- **szőlő** ⇒ boripar
- **gyümölcs** ⇒ konzervipar, szeszipar

5. A Kisalföld ipara

a) Győr: a Kisalföld fő központja (a „négy folyó városa”)

- **gépgyártás**: Rába Rt. ⇒ teherautók, traktorok, kamionok
- **textilipar**: függönygyár

b) Répcelak:

- széndioxid-kitermelés ⇒ **szénsavgyár**
- **tejipar**: sajtgyár

c) Bábolna: Bábolnai Mezőgazdasági Kombinát ⇒

- **baromfitenyésztés** („tojásgyár”)
- **lótenyésztés**: bábolnai ménes
- sajnos **leépülőben** van

d) Pápa

- **húsipar**

e) Kapuvár és Csorna:

- **élelmiszeripar** (hús-, tej-, konzervipar)

9. AZ ALPOKALJA

1. Határai:

- nyugaton (NY): országhatár
- északkeleten (ÉK): Kisalföld
- délkeleten: Dunántúli-dombság

2. Tájai:

- a) **Soproni-hegység:** } óidei kristályos hegységek
- b) **Kőszegi-hegység:** } (felépítő kőzetük: gránit és csillámpala)
- c) **Kemeneshát:** a hegységek előterében lévő dombvidék

3. Éghajlata: az ország legcsapadékosabb tája

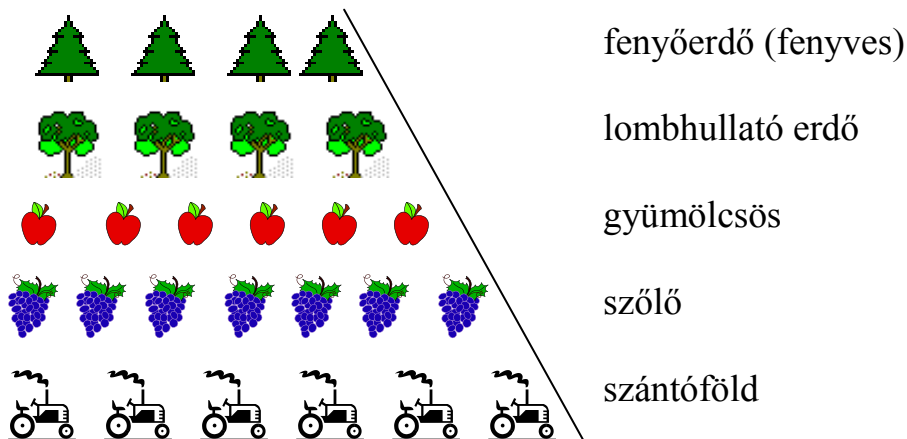
- erős óceáni hatás: }
 - hegyvidéki jelleg: }
- ⇓

hűvös nyár, hideg tél

4. Vízrajza: sűrű vízhálózat

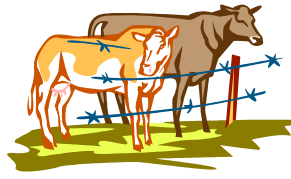
- sok csapadék:
 - a palás kőzetek nem nyelik el a vizet: }
- ⇒ **sok a forrás és a patak**

5. Növényzete igazodik a hegyvidéki övezetességhez:

6. Gazdasága:

a) Hűvös, csapadékos éghajlat: **dús fűvű legelők + takarmányok** termesztése

szarvasmarha

tej

bőr

hús

b) hegyvidék + sok csapadék: **erdőkben gazdag**

fakitermelés

bútor

papír

fa

7. Központjai:

a) **Szombathely**: az Alpokalja fővárosa

- bőripar ⇒ cipőgyártás (MARC)
- faipar (FALCO)
- textilipar

c) **Kőszeg**

- történelmi város
(kőszegi vár – Jurisich Miklós)
- textilipar

b) **Szentgotthárd**

- autógyártás

d) **Sopron**

- műemlékekben gazdag
⇒ fejlett idegenforgalom

10. A DUNÁNTÚLI-DOMBSÁG

1. Határai:

- északnyugat: Alpokalja
- észak: Balaton
- északkelet: Mezőföld
- kelet: Duna
- dél: Dráva-mellék
- délnyugat: Dráva
- nyugat: országhatár

2. Tájai:

a) Zalai-dombság

b) Somogyi-dombság

- Belső-Somogy
- Külső-Somogy

c) Tolnai-dombság

- Zselic
- Völgség
- Tolnai-hegyhát

d) Baranyai-dombság

e) Mecsek

f) Villányi-hegység

3. Felszíne:

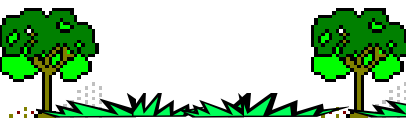
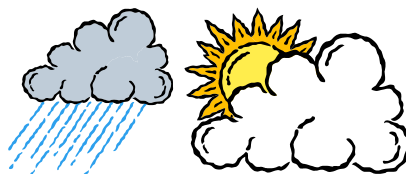
Területének nagy részét **lősztakaró** borítja (**kivétel: Belső-Somogy** ⇒ homok)
⇒ a lősztakaróba **a folyók széles völgyeket** vájtak ⇒ **dombvidéki jelleg**
⇒ a lősztakarón jó minőségű, **termékeny talaj** képződött
⇒ jelentős a **talajerózió** (lepusztulás) ⇒ védekezés: **fásítás, szőlőtelepítés**

4. Éghajlata, vízrajza és természetes növényzete:

NYUGAT

sok csapadék
⇒ lombos erdő

közepes csapadék
⇒ erdős puszta

KELET

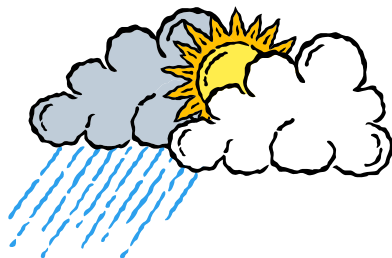
kevés csapadék
⇒ füves puszta

- **gyengülő óceáni hatás** ⇒ a csapadék nyugatról kelet felé csökken
- a csapadék mennyiségével az **erdős terület nagysága is csökken**
- **erős mediterrán hatás** ⇒ **forró nyár, enyhe tél, őszi-téli esőzések**
- viszonylag **sok csapadék** ⇒ **folyókban gazdag**, pl. **Sió, Kapos, Koppány**

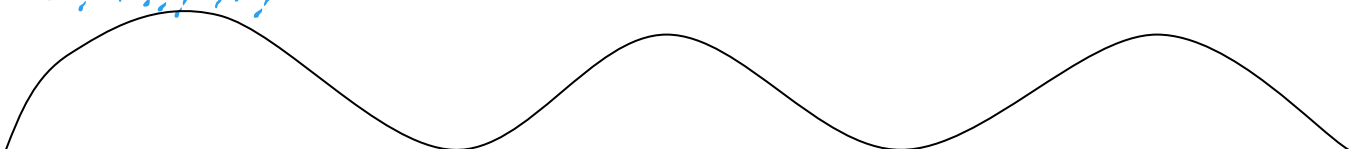
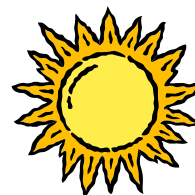
5. Mezőgazdaság:

A csapadék változásával a mezőgazdasági termelés is változik.

Nyugat

Kelet

Zalai-dombság	Somogyi-dombság	Tolnai-Baranyai-dombság
Sok csapadék: ⇒ erdők (fa, bútort, papír) ⇒ dús füvű legelők (szarvasmarha)	Közepes csapadék: ⇒ burgonya, zöldségfélék (Belső-Somogy) ⇒ búza, kukorica, cukorrépa, napraforgó ⇒ sertés, baromfi	Sok napsütés: ⇒ zöldség ⇒ gyümölcs ⇒ szőlő
Központ: Zalaegerszeg ⇒ faipar ⇒ tejipar	Központ: Kaposvár ⇒ malomipar ⇒ konzervipar ⇒ húsipar ⇒ cukoripar	Központ: Szekszárd, Pécs ⇒ boripar ⇒ konzervipar

6. Ipar: 3 fontos iparágot kell kiemelni:

⇒ **kőolaj és földgáz** kitermelése (Zalai-dombság)

⇒ **porcelángyártás** (Pécs, Zsolnay-gyár)

⇒ **Sopianae cigaretta** (Pécsi Dohánygyár)

11. A BALATON

1. Határai:

- Dunántúli-középhegység
- Mezőföld
- Dunántúli-dombság

2. Kialakulása:

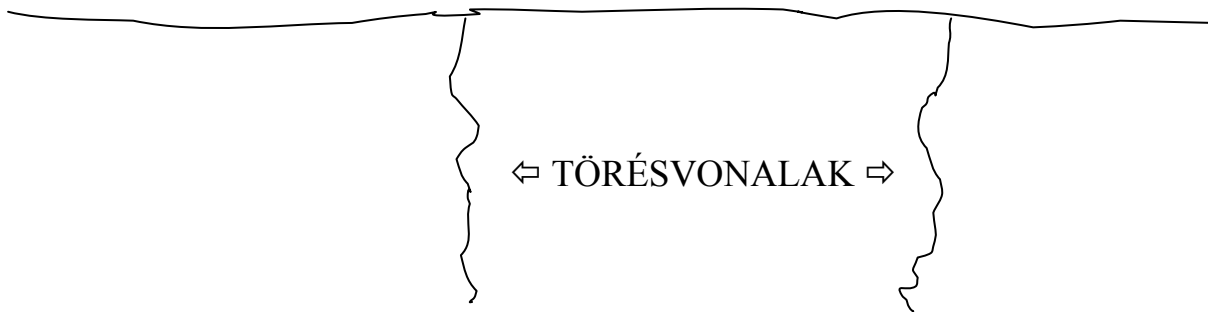
a) **Mondai magyarázat:** *A balatoni kecskekörmök legendája* ⇒

b) A **valóságban:** *vetődéses árokban* gyűlt össze a tó vize

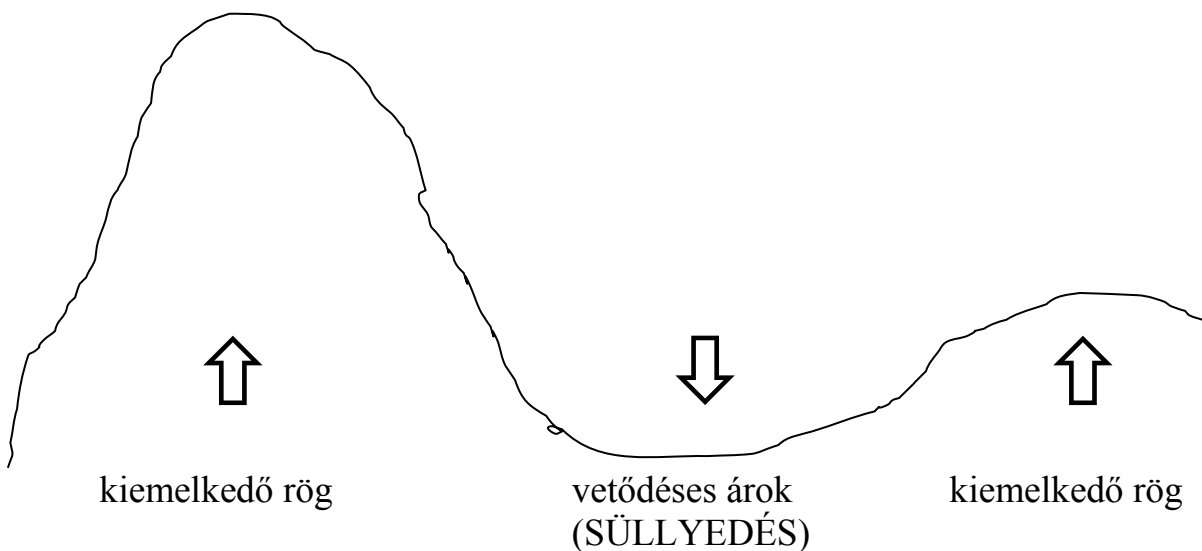
①: **Törésvonalak** alakultak ki:

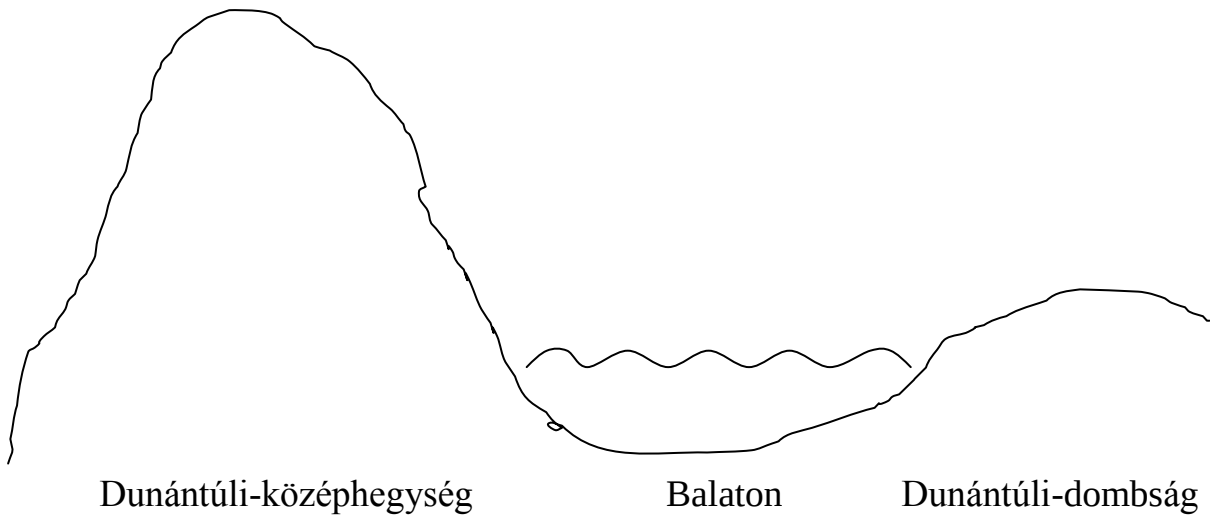
FELSZÍN

② A törésvonalak mentén **elmozdultak a felszín rétegei:**

③ A vetődéses árokban összegyűlt a tó vize:

3. A Balaton adatai:

Területe: ~ 600 km²

Hosszúsága: 77 km ⇒ „magyar tenger”, mert nem látni a túlsó partját.

Szélessége (legnagyobb): 14 km

Legnagyobb mélysége: 12 m (Tihanyi-kút)

Átlagos mélysége: 3 m

4. **A tó vízutánpótlása:** ① csapadék ② Zala ③ Hegyi patakok
Vizét a Sió-csatorna vezeti le a Dunába.

5. A Balaton hasznosítása:

- Üdülés, strandolás
- Halászat
- Sport (vitorlázás, úszás, korcsolyázás)
- Nádvágás (építkezés, illetve papíripar)
- Közlekedés (hajózás, kompszállítás)
- Bortermelés (pl. badacsonyi szürkebarát)

6. **Központjai:** Siófok, Keszthely, Balatonfüred, Hévíz, Tihany

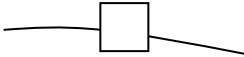
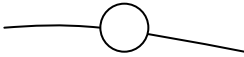
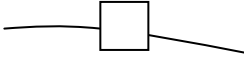
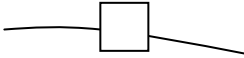
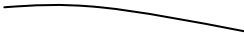
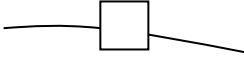
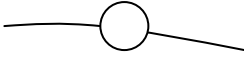
12. AZ ÉSZAKI-KÖZÉPHEGYSÉG

1. Határai:

- északnyugaton (ÉNY): Kisalföld
- délen (D): Balaton
- keleten (K): Alföld, (Mezőföld), Duna

2. Felépítése, tájai:

- túlnyomó része mészkőből épül fel
- vannak vulkáni eredetű tagjai is (pl. Balaton felvidék: Badacsony, Szent György-hegy stb.)
- a Velencei-hegység pedig ősi kristályos kőzetekből épül fel

Hegység	Felépítő kőzet	Jelölés
Keszthelyi-hegység	mészkő	
Balaton-felvidék	vulkáni	
Bakony	mészkő	
Vértes	mészkő	
Velencei-hegység	kristályos	
Dunazug-hegység • Gerecse • Pilis • Budai-hegység	mészkő	
Visegrádi-hegység	vulkáni	

- A hegységeket egymástól törésvonalak választják el:
 - ⇒ A Bakonyt a Vértestől a **Móri-árok**,
 - ⇒ a Vértest a Gerecsétől a **Tata-bicskei-árok**,
 - ⇒ a Pilist a Budai hegységtől a **Pilisvörösvári-árok** választja el.
- Ezek az árkok fontos **közlekedési folyosók**, ahol a kelet—nyugati irányú autópálya és vasútvonal is áthalad.
- Az 5-700 méter magasságú, mintegy **200 km hosszú**, erdőkkel borított, karsztos hegyvonulat a szomszédságánál csapadékosabb és hűvösebb.
- E táj népességében a magyarok mellett jelentős számban élnek **németek** és a Pilis hegység néhány falujában **szlovákok** is.

3. Gazdaság:

a) Bányászat és ipar

- A bányászatáról és iparáról híres vidék az elmúlt évtizedben súlyos gazdasági válságot élt át, mivel a gazdaságtalan bányák többségét be kellett zárni.
- Az **ajkai**, a **dorogi** és az **oroszlányi szénbányák** közül csak azok működnek, amelyek a helyi hőerőműveket látják el.
- A Bakonyban korábban jelentős **bauxitbányászat** folyt, a kitermelt bauxit zömét a Szovjetunióban dolgozták föl. Jelenleg a **Halimbán** és **Fenyőfőn** bányásztak bauxitot, az alumínium ércét **Ajkán** és **Mosonmagyaróváron** **timföldd**é, majd **Várpalotán** az **alumíniumkohóban** alumíniummá dolgozzák föl. Az alumínium-feldolgozás hazai központja **Székesfehérvár**.
- Az acélötvöztetéshez szükséges mangánércet **Úrkúton** bányásszák.
- A Duna mentén **Tokodon** üvegyár, **Nyergesújfalun** azbesztcementgyár, **Süttőn** **kőbánya** működik. A főváros közeli **Százhalombatta** a **kőolaj-feldolgozás** hazai központja.
- Világhírűek a **Herendi Porcelángyár** kézzel festett díszes porcelántárgyai, jelentős az **ajkai ólomkristály** gyártás is.

b) Mezőgazdaság

- A táj mezőgazdasága kevésbé jelentős, mint ipara, mivel sok az erdő, kevesebb a szántóterület.
- A búza mellett a hegyvidéki szántókon a **burgonya**, a **kender**, a **len** és a **komlótermelés** jelentősebb.
- **Mór és környéke** fehér borát (**móri ezerjő**) nagy mennyiségben veszik Németországban is.

c) Központok

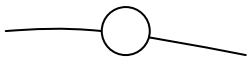
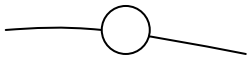
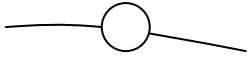
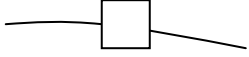
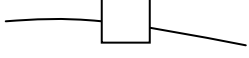
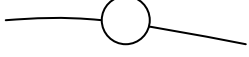
- A Dunántúli-középhegység évszázados múltra visszatekintő történelmi városai **Esztergom**, **Veszprém**, **Visegrád**, **Tata**, **Sümege**, **Zirc**, **Mór** régen egyházi, hadászati és igazgatási központok voltak.
- Kiemelkedik a hajdani királynők festői szépségű városa, **Veszprém**, amely **püspöki és megyeszékhely**, és egyetemmel rendelkező **iskolaváros**.
- A műemlékekben, múzeumokban és iskolákban ugyancsak gazdag **Esztergomot** első királyunk, **Szent István** alapította. Ezer éve itt van a római katolikus egyház magyarországi központja, a **bíborosérsek székhelye** és Közép-Európa legnagyobb **bazilikája**. Esztergomba települt a híres japán **Suzuki autógyár** első európai üzeme, s a szlovák-magyar országhatár miatt fél évszázad múltán csak 2001-re épülhetett újra az Esztergomot a szomszédos **Párkánnyal** összekötő **Mária Valéria-híd**, amelyet a második világháborúban robbantottak fel.
- A **bányavárosok** általában több bányász- és ipari település összevonásával, sok házgyári **lakóteleppel** emelkedtek városi rangra (**Várpalota**, **Ajka**, **Tatabánya**, **Dorog**, **Oroszlány**), **levegőjük jobban szennyezett**, városképük kevésbé vonzó, mint a fentebb említetteké.

13. AZ ÉSZAKI-KÖZÉPHEGYSÉG

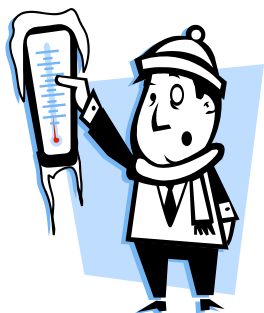
1. Határai:

- északon (É): országhatár
- délnyugaton (DNY): Duna
- délkeleten (DK): Alföld

2. Tájai:

Hegység	Felépítő kőzet	Jelölés
Börzsöny	vulkáni	
Cserhát	vulkáni	
Mátra	vulkáni	
Bükk	mészkö	
Aggteleki-karszt	mészkö	
Zempléni-hegység	vulkáni	

3. Éghajlata: az ország leghűvösebb tája

erős kontinentális hatás:
⇒ **hideg tél** ($-20\text{ }^{\circ}\text{C}$)

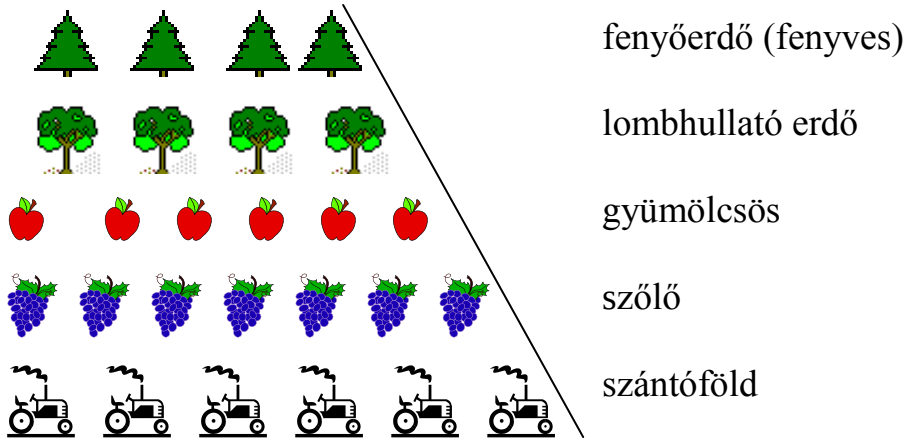

hegyvidéki jelleg:
⇒ évi **600-700 mm csapadék**

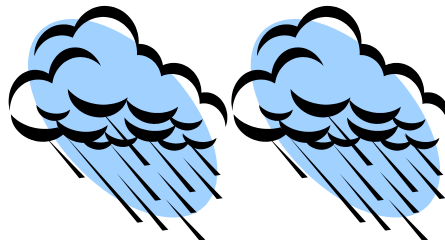
4. Vízrajza: sok csapadék ⇒ sűrű vízhálózat

- Ipoly
- Zagyva / Tarna
- Sajó / Hernád
- Bodrog

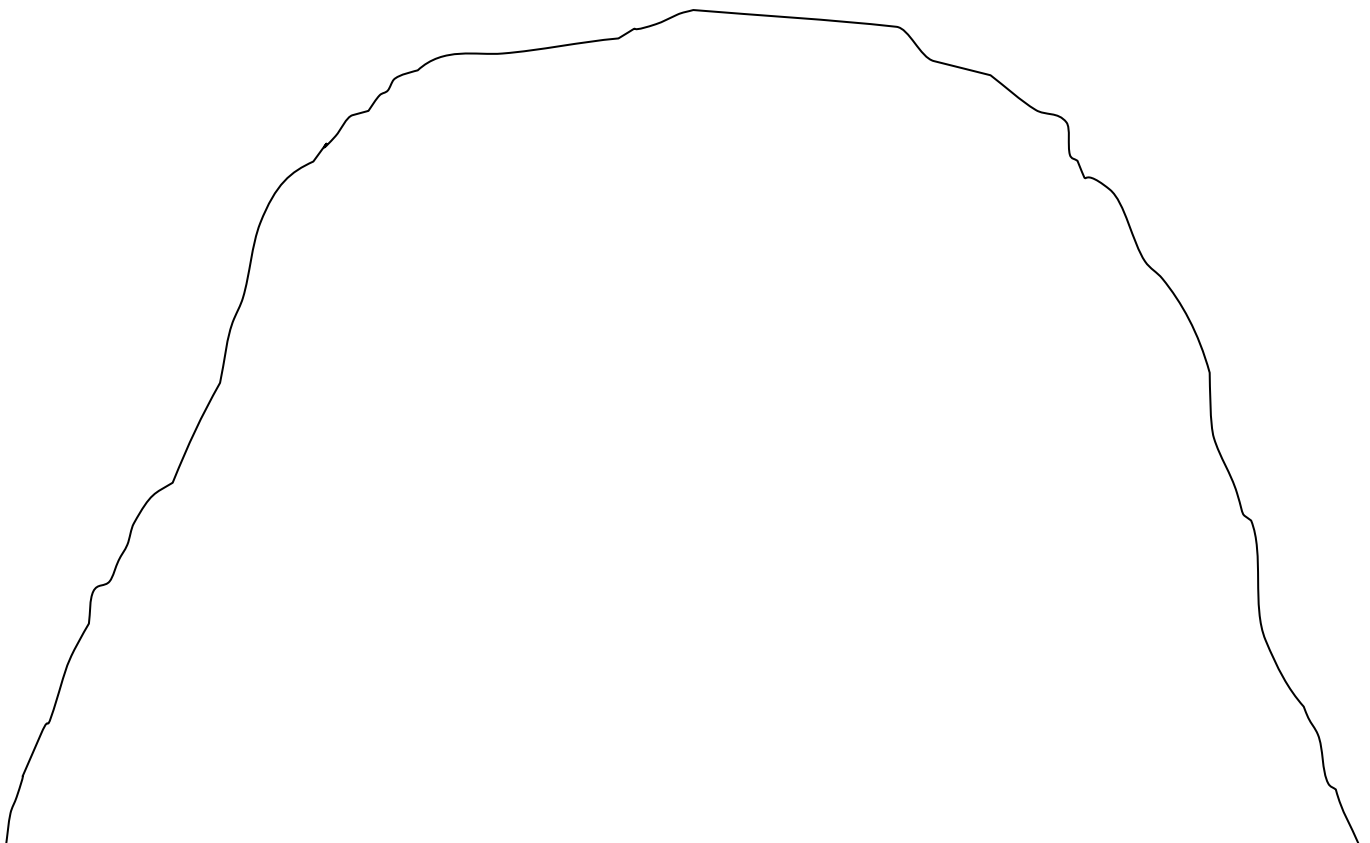
5. Növényzete igazodik a **hegyvidéki övezetességhez**:

6. Jellemzőes felszín: a mészkőhegységekben erős karsztosodás

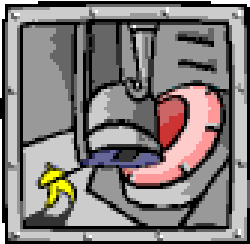
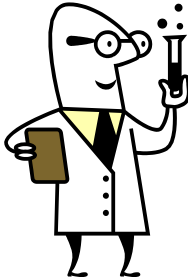
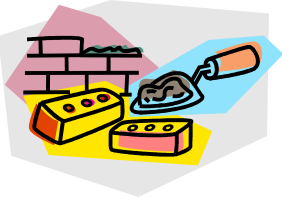

MÉSZKŐHEGYSÉG

7. Gazdasága:

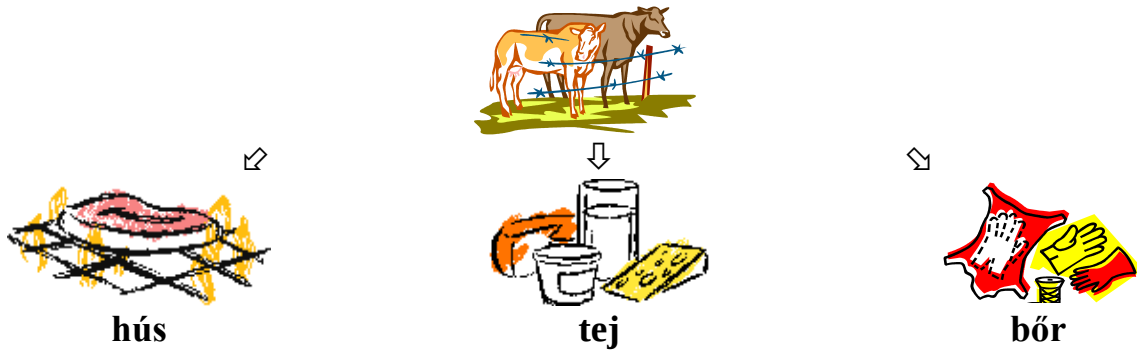
a) Ipar

Nyersanyag, ásványkincs	Iparág		Példa
barnaszén, lignit	hőenergia- termelés		Gyöngyösvisonta
import vasérc	acélgyártás		Ózd, Diósgyőr
import kőolaj, földgáz	vegyipar		Tiszaújváros, Kazincbarcika
mészkö	cementgyártás		Bélapátfalva
kaolin	porcelángyártás		Hollóháza
kvarchomok	üveggyártás		Salgótarján, Parád

b) Mezőgazdaság

1. rétekben és legelőkben az ország leggazdagabb tája

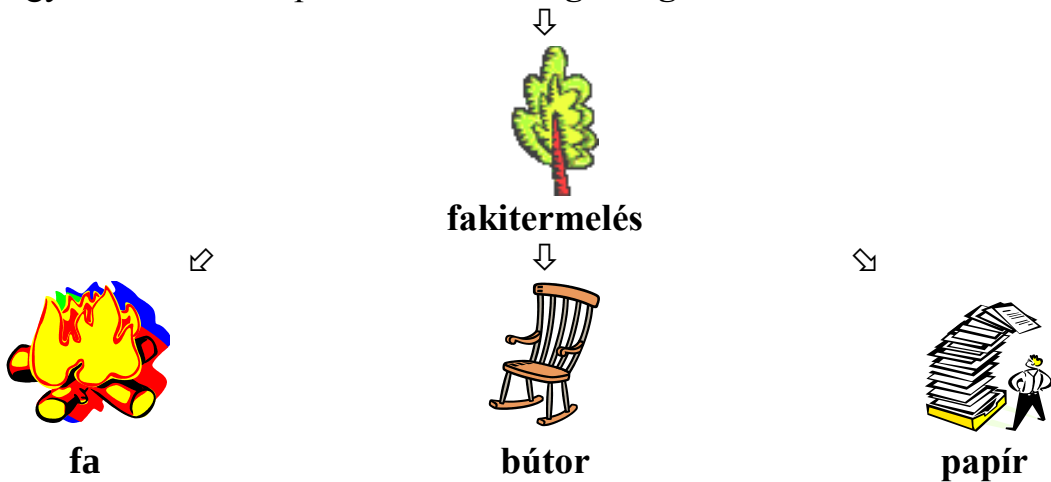
⇒ dús füvű legelőkön: szarvasmarha

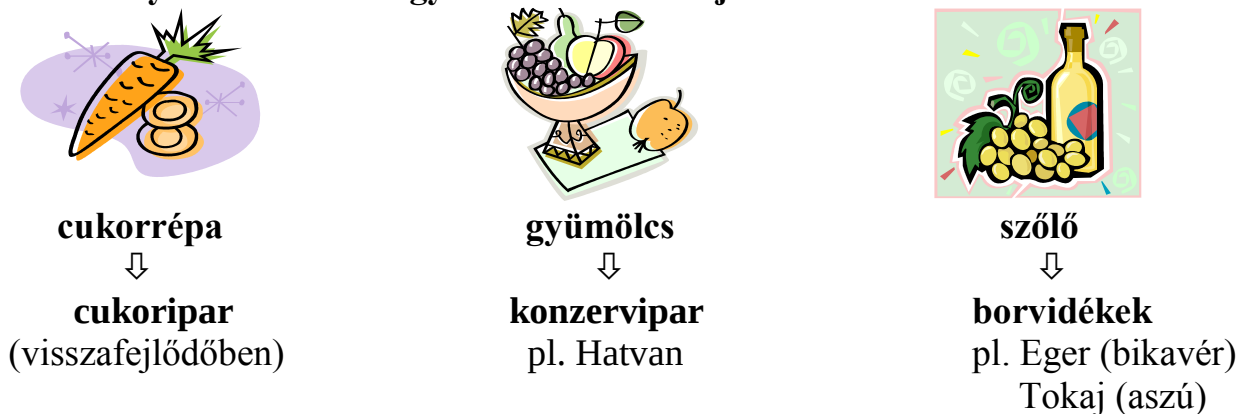
⇒ szárazabb legelőkön: juh, kecske

2. hegyvidék + sok csapadék: erdőkben gazdag

3. Növénytermesztés a hegyek lábánál és a lejtőkön:

14. MAGYARORSZÁG TELEPÜLÉSEI

1. Település:

- egy embercsoport **lakó,- illetve munkahelyének** térbeli együttese.
- ha a lakó- és a munkahely nem esik egybe ⇒ bejárás a lakóhelyről a munkahelyre: ez az **ingázás**
- a települések egymással kapcsolatban vannak, **településhálózatot** alkotnak.

2. Településrendszerünk kialakulása:

a) falvak:

- a **mezőgazdasági** művelés területei
- lakói: jobbágyok (**paraszság**)
- kialakulásuk: a megművelt **földbirtokok mentén**

b) városok:

- a **kézművesség és kereskedelem** központjai
- lakói: **polgárok** (kézművesek + kereskedők)
- kialakulásuk: **forgalmas helyeken**, ahol lakói az árut el tudták adni
 - ⇒ kereskedelmi útvonalak mentén,
 - ⇒ várak körül
 - ⇒ egyházi központok (templomok) mellett
 - ⇒ folyami átkelőhelyeken (hídváros)
 - ⇒ hegy és síkság találkozásánál (árucserlehetősége)

c) tanyák:

- szintén a **mezőgazdasági** művelés területei
- lakói: jobbágyok (**paraszság**)
- kialakulásuk **a török kiűzése után**: a lakosság visszament az elhagyott földekre, amelyek gyakran **10-20 km-re** voltak a falvaktól. Hogy ne kelljen naponta annyit gyalogolni, a földek mellett **átmeneti szállást** építettek ⇒ ezek lettek **állandó lakhelyként a tanyák**.

faluk

város

tanya

3. A települések típusai

a) Nagyság szerint:

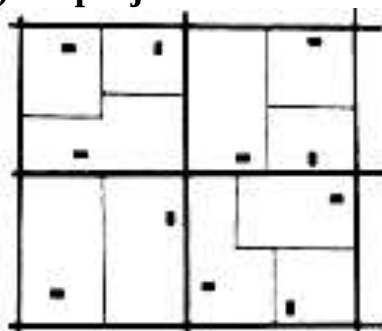
- **tanyák:** 100 fő alatt
- **falvak:** 100-10 000 fő között:

↗	↓	↘
aprófalv	középfalv	nagyfalv / kisváros
1000 fő alatt	1000-5000 fő	5000-10 000 fő

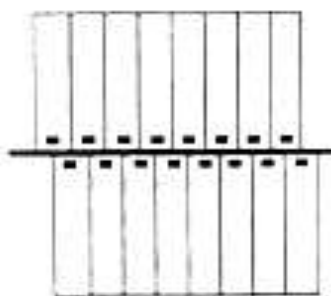
- **városok:** 5/10 000 – 2 000 000 fő között

↗	↓	↓	↘
kisváros	középváros	nagyváros	óriásváros
(10 000 fő alatt)	tízezres nagyság	százezres nagyság	Budapest

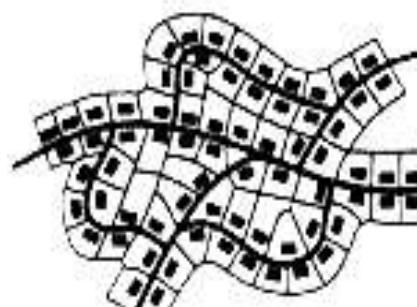
b) Alaprajzuk szerint a tanyák lehetnek:

szórt tanyák:
a föld nagyságához igazodva helyezkednek el

sортanyák:
az útvonalakhoz való igazodás jellemző

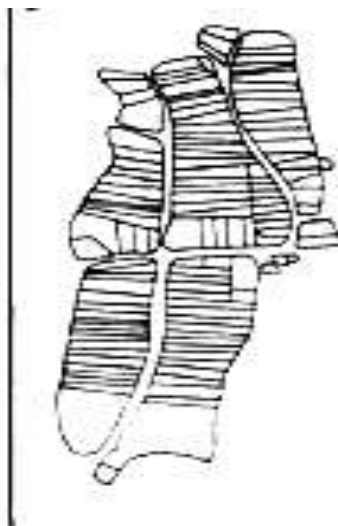
bokortanyák:
a szántóföldektől külön, faluszerűen települtek

Napjainkban a tanyarendszer **megszűnőben** van, a tanyaházak nagy része **elnéptelenedett**.

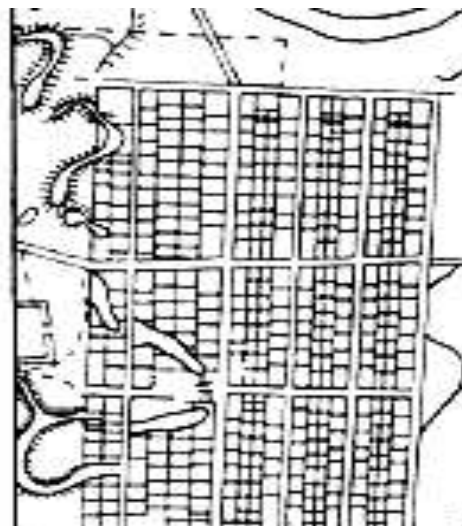
Egy **falv** lehet:

halmazfalv:
zsúfoltan épült házak, egy központi főtérrel

útifalv / sorfalv:
az útvonalakhoz való igazodás jellemző

sakktáblás falv:
újjonnan felépített falv, mérnökök által tervezve

A falvak napjainkban **jelentős infrastrukturális fejlődésen** mennek át: az utak, gázvezeték-, telefon-, víz-, csatornahálózat kiépültek, illetve épülnek.

4. A városok fejlődése

a) Alapfogalmak:

- **városodás = urbanizáció:** a városi rangú települések számbeli növekedése
- **városiasodás:** valamely település városképének fejlődése

b) Magyarország városszerkezete:

- nagyságrendileg **Budapest kiemelkedik:** 2 milliós lakosság $\Rightarrow$ **minden ötödik** magyarországi lakos a fővárosban él
 - $\Rightarrow$ a város nagysága az **agglomeráció (= elővárosi övezet)** növekedésének is köszönhető: a **város környéki települések beleolvadtak** Budapestbe.
 - $\Rightarrow$ Budapesten is megfigyelhető a **nagyvárosok jellegzetes szerkezete:**

- **városközpont** vagy **city** (belváros): üzletközpontok, bankok, hivatalok, irodák
- **belső** vagy **első lakóhelyöv**: sűrűn beépült zsúfolt övezet, emeletes házakkal
- **munkahelyöv**: üzletek illetve **könnyűipari üzemek**
- **külső** vagy **második lakóhelyöv**: kertvárosok (zöldövezettel)
- **gyárnegyed** vagy **ipartelep**: iparforgalmi övezet: gyárak, raktárak, pályaudvarok
- a főváros után a **nagyvárosok** következnek:
Debrecen (200 ezer fő), **Szeged**, **Miskolc** (170-170 ezer fő), **Pécs** (160 ezer fő), **Győr**, **Székesfehérvár** és **Kecskemét** (130-100 ezer fő)
- a sort a **közép- és kisvárosok** zárják (megyénkben pl. Dunaújváros, Mór, Sárbogárd)

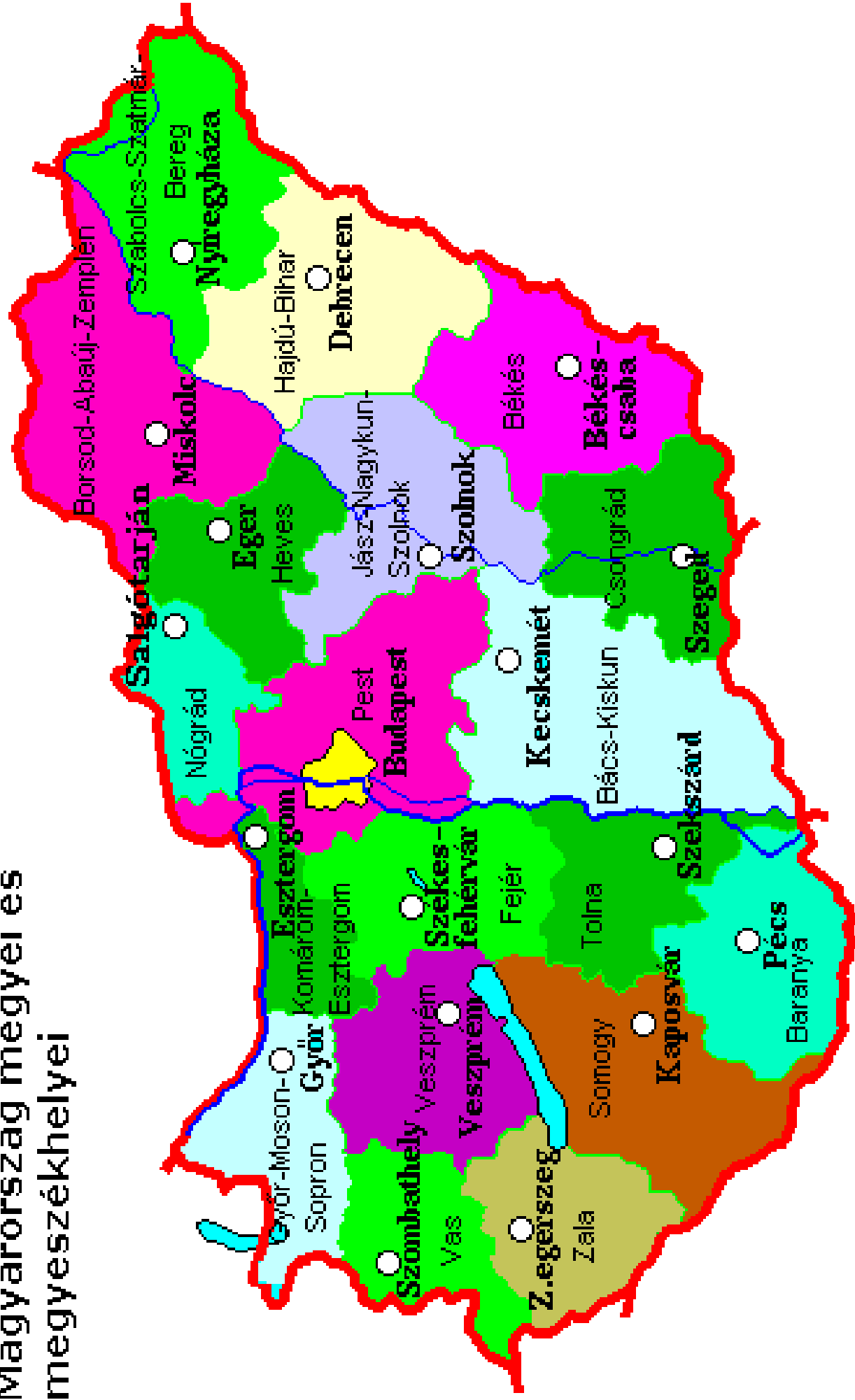
15. MAGYARORSZÁG MEGYÉI ÉS RÉGIÓI

Magyarország hét régióra osztását 1999-ben végezték el. A régiós felosztás elsősorban az Európai Unió statisztikai alapon nyugvó támogatási rendszere miatt jött létre. A régiókat a 19 megye összevonásával alakították ki.

Régió neve	Megyék	Megyei jogú városok
Észak-Magyarország	Borsod-Abaúj-Zemplén megye Heves megye Nógrád megye	Miskolc Eger Salgótarján
Észak-Alföld	Hajdú-Bihar megye Jász-Nagykun-Szolnok megye Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	Debrecen Szolnok Nyíregyháza
Dél-Alföld	Bács-Kiskun megye Békés megye Csongrád megye	Kecskemét, Békéscsaba Szeged, Hódmezővásárhely
Közép-Magyarország	Pest megye, Budapest főváros	Érd
Közép-Dunántúl	Komárom-Esztergom megye Fejér megye Veszprém megye	Tatabánya Székesfehérvár, Dunaújváros Veszprém
Nyugat-Dunántúl	Győr-Moson-Sopron megye Vas megye Zala megye	Győr, Sopron, Szombathely Zalaegerszeg, Nagykanizsa
Dél-Dunántúl	Baranya megye Somogy megye Tolna megye	Pécs Kaposvár Szekszárd

Magyarország megyéi és megyeszékhelyei

16. MAGYARORSZÁG IDEGENFORGALMA

1. Idegenforgalom adottságaink:

- a) **Balaton:** Közép-Európa legnagyobb tava. Vize sekély és gyorsan felmelegszik, hullámozása viszonylag csekély, ezért családi (kisgyerekes) nyaralásokhoz különösen alkalmas.

- b) **Gyógyvizek:** A Kárpát-medence nagy vastagságban folyóvízi és tengeri üledékekkel kitöltött. Maga a kéreg viszonylag vékony, ezért kis mélységben nagy mennyiségű termálvíz található, amely sok esetben gyógyító erővel is bír. Ahol kiépült rá az infrastruktúra, ott igen nagy a kereslet iránta, mert jóval olcsóbb, mint a hasonló nyugati fürdőhelyek.

- c) **Budapest:** Az egyik legszebb fekvésű főváros. Sajnos sokat ront a képen a lepusztultság, főleg a belső, legrégebbi és ezért elvileg legszebb kerületekben. Ugyanakkor sok múzeuma, történelmi emléke, kulturális eseménye van.

- d) **Vadállomány:** Nagy és jó minőségű a vadállomány. Különösen drágán értékesíthetők a nagyvadak (szarvas, őz) trófeái.
- e) Nem kell lebecsülni az általunk sokszor kinevetett, lefitymált **tájakat** sem. Tény, hogy a világban rólunk kialakult sztereotip kép nem túl hízelgő (csikós, gulyás, puszta, paprika). Tudomásul kell viszont venni, hogy a külföldiek elsősorban

olyan tájakat szeretnének megnézni, amik náluk nincsenek. Ahogy mi rácsodálkozunk Ausztriában a magas hegyekre, ugyanolyan érdekes nekik nálunk a végtelen puszta.

- f) Adottságnak számítanak az **árak** is. Magyarország közelebb van pl. Ausztriához vagy Németországhoz, mint Görögországhoz, így jelentős a különbség az útiköltségben. A fejlett országokhoz képest pedig az itteni árak is alacsonyabbak még.

2. A hazánkba látogató külföldiek nemzetiségi megoszlása:

- Legtöbbször a **szomszédos országokból** érkeznek.
- Jelentős azonban köztük a **bevásárló turista**, aki nem száll meg, nem vacsorázik étteremben, csak vásárol. Itt tartózkodásának időtartama néhány óra csupán.
- Ha az itt tartózkodás időtartamát, vagy a pénzköltés mértékét is figyelembe vesszük, akkor a **németek, az osztrákok és az olaszok** kerülnek előtérbe.

3. Az idegenforgalom alakulása:

a) A **rendszerváltás előtt** is viszonylag magas volt Magyarország idegenforgalma.

- A **szocialista országok között engedékenynek** számított, ezért akik meg akarták tapasztalni a szocialista „tábor” körülményeit, azok elsősorban ide jöttek.
- Itt találkoztak a **két német állam** miatt különválasztott rokonok is, mivel az NDK nyugatra nem, ide viszont kiengedte polgárait.

b) A **rendszerváltás után** úgy tűnik, Magyarország megtartotta pozícióit:

- a **turisták számát ugyan jelentősebben nem tudta növelni**,
- viszont folyamatosan **emelkedik az itt elköltött pénzmennyiség**. Persze ennek egyik oka, hogy az eddig fekete devizabevételeket már nem kell annyira titkolni, de így ha ezt leszámítjuk, akkor is jelentős a növekmény.
- Növekedett az **idegenforgalomra kihegyezett szolgáltatások száma és minősége**, és ez emelte az érték kérhető összeget is. Az idegenforgalomban ugyanis nemcsak az a művészet, hogy becsalogassuk a vendégeket, hanem az is, hogy a zsebéből kicsalogassuk a már behozott és az útra szánt pénzt (ne vigye haza szegény, ha már egyszer elcipelte).
- Ebből a szempontból azért **van még mit javítani**. A beutazók számát tekintve ugyanis közvetlenül a nagy beutaztató országok mögött vagyunk (olasz, spanyol, görög, francia), az egy beutazó által elköltött összeget tekintve viszont eléggé hátul.

4. Belföldi idegenforgalom:

- Egy ország gazdaságának szempontjából fontos a belföldi idegenforgalom is.
- Magyarországon még mindig **nagyon sok ember nem utazik anyagi okokból**.
- A rendszerváltást követően nagy volt a félelem, hogy aki utazik, az sem marad itthon, hanem külföldön üdül. Egy darabig tényleg így is volt, az utóbbi időben viszont **nem nőtt tovább a külföldi és növekedni kezdett a hazai üdülések száma**.

17. ALSÓSZENTIVÁN TERMÉSZETI FÖLDRAJZA

1. Helyünk a térképen

- Fejér megye déli térsége
- Dél-Mezőföldön (Paksi-rög)
- a 61-es főútvonal mellett, Cece és Előszállás községek között
- legközelebbi városok:
 - ⇒ Sárbogárd és Dunaföldvár,
 - ⇒ a nagyobb városok közül Székesfehérvár 55 km, Dunaújváros 30 km távolságban van.

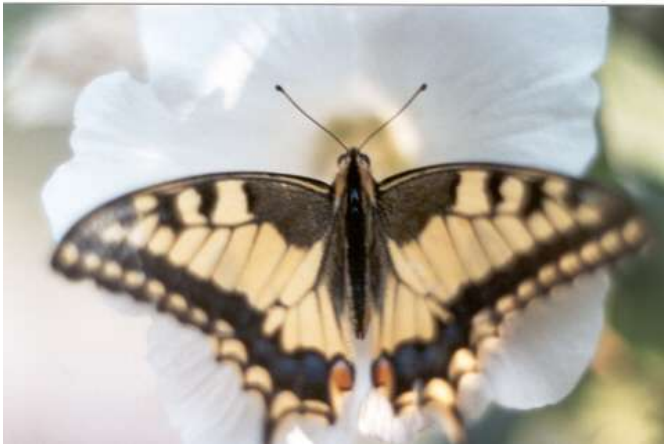
2. Domborzati viszonyaink

- Alsószentiván pusztákból kialakult, **villásan elágazó alaprajzú útifalu**.
- átlagosan **130 m tengerszint feletti magasságban** fekszik
- erősen tagolt **lösshátas dombvidékre** települt:
 - ⇒ a löszhátak anyaga a **jégkorszakban** halmozódott fel (10-12 ezer éve)
 - ⇒ a lösztakaró eléri a **20-30 méteres vastagságot** is.
 - ⇒ a lösz anyagát a **szél szállította ide** és rakta le a területen
- A felszíni lösztakarót **vetődéses folyamatok** darabolták fel:
 - ⇒ sűrű és mély völgyhálózat
 - ⇒ könnyen lepusztuló lejtők
- viszonylag **sok a csapadék**:
 - ⇒ **több patak** is utat talált magának, **mélyítve, szélesítve a völgyeket**.

3. Éghajlatunk:

- **meleg**, mérsékelten forró **nyár**
- **hideg**, gyakran havas **tél**
- völgyeink között **gyakran fúj a szél**, ezért a **Kerék-hegyen szélerőmű** létesítését tervezik
- a **csapadék mennyisége évente 500–600 mm** körül mozog
- időnként sajnos előfordul az **aszály** is

Éghajlatunk szélsőséges is lehet: nyár és tél – mindkét fotó helyben készült!

4. Vízrajz:

- legnagyobb forrásunk az **Alap-cecei-vízfolyás** (Buk-patak)
- a nyár folyamán kisebb forrásaink **gyakran kiszáradnak**
- tavaink **mesterségesen** kialakított halastavak a **benedekpusztai területen** közismert nevük: **Tóház**, hivatalosan: **Szluha- és Paczona-tavak**

A festői környezetben fekvő Tóház kedvelt kirándulóhelyeink közé tartozik

5. Gazdasági adottságok:

- a löszháton kitűnő minőségű, **termékeny mezősi talajok** alakultak ki
- **természetes növényzetünk** a nedves kontinentális éghajlatnak megfelelő erdős puszta
- az erdők nagy részét mára **kiirtották, helyüket szántóföldek** foglalják el
- leggyakoribb **termesztett növényeink: búza, kukorica, napraforgó, dohány**
- állattenyésztésben a **juhállomány** a legnagyobb, de helyi szinten a **lótartás** is jelentős
- a mintegy 300 hektáros újonnan telepített **erdőség** is kiemelkedőnek számít, értékes növény- és állatvilággal.
- **helyi ipar nem jellemző**, a munkaképes korúak egy része máshova jár dolgozni, ez az **ingázás** (pl. Denso – Székesfehérvár)

6. Településföldrajz

- **alaprajz** szerint a település villásan elágazó **útifalu**
- **lakosságszáma** 650 fő, emiatt **aprófalunak** vagy **kistelepülésnek** számít
- **népessége kor szerinti összetétele** alapján **előregedő** település, nagy az idős korúak aránya ⇒ a lakosság száma lassan csökken vagy **stagnál**

MAGYARORSZÁG

*Füledben hallod, s szíved is érzi azt,
halk zene szól, egy kis vigasz!
Parányi föld csak, mi miénk,
Mégis itt élünk veled Budapest!*

*Harsány kürtszó ,pörgő dobok,
éljenzik ma is azt a napot,
hogy a szívünkben lüktet egy szó:
hazám...*

*Nincs oly távolság ,mi feledtetni tudná,
nincs olyan szó,mi elhíttetni tudná,
nincs az a pénz,mi kárpótolni tudná,
hogy itt születtem,ez az otthonom!*

*Magyarország, mi szívünkbe zártunk,
itt voltunk, s leszünk szabadok!
Egy parányi föld csak, de nevét szívünkbe véste:
Magyarország: az életünk, hazánk, s otthonunk!*